BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA PSIXOLOGIK TAYYORLASH VA EMOTSIONAL QO‘LLAB-QUVVATLASHNING AHAMIYATI

M.J.Shodiyeva
Qashqadaryo viloyati PYMO‘MM Maktabgacha, boshlang‘ich va maxsus ta’lim kafedrasi mudiri
Pedagogika fanlari doktori (DSc)
e-mailshodiyeva82@gmail.com
Tel:+998903259172

Annotatsiya. Boshlang‘ich ta'lim bolalarning intellektual rivojlanishida eng muhim bosqichlardan biri sanaladi. Bu yoshda o‘quvchilar nafaqat bilim oladi, balki psixologik va emotsional jihatdan shakllanish jarayonidan o‘tadi. Shu sababli, boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga beriladigan ta'limda ularning psixologik tayyorligi va emotsional qo‘llab-quvvatlanishi katta ahamiyat kasb etadi. Quyida psixologik tayyorlash va emotsional qo‘llab-quvvatlashning boshlang‘ich ta'lim uchun qanchalik zarur ekanini ko‘rib chiqamiz.

Kalit so‘zlar: psixologik tayyorgarlik, emotsional qo‘llab-quvvatlash, boshlang‘ich ta'lim, motivatsiya, stress boshqaruvi, diqqat va xotira, o‘yinli ta'lim, ijodiy faoliyat, individual yondashuv, psixolog yordam.

Annotation. Primary education is one of the most important stages in children's intellectual development. At this age, students not only acquire knowledge, but also go through the process of psychological and emotional formation. Therefore, their psychological preparation and emotional support are of great importance in the education provided to elementary school students. Below we will consider how necessary psychological preparation and emotional support are for primary education.

Key words: psychological preparation, emotional support, primary education, motivation, stress management, attention and memory, game education, creative activity, individual approach, psychological support.

Boshlang‘ich maktabga moslashish qiyin jarayon bo‘lishi mumkin va o‘quvchilarga yangi muhitga moslashishda psixologik yordam zarur. Ota-onalar, tarbiyachilar va o‘qituvchilar bolalar uchun xavfsiz va qulay muhitni ta'minlash uchun birgalikda ishlashlari kerak. Faol tinglash, ijobiy mustahkamlash, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, maslahat xizmatlari va guruh terapiyasi psixologik yordam ko‘rsatishning samarali usullaridir. Hissiy va psixologik yordam ko‘rsatish orqali bolalar xavfsiz, qo‘llab-quvvatlovchi muhitda o‘sishi va rivojlanishi hamda akademik va shaxsiy hayotlarida muvaffaqiyat qozonishi mumkin.

1. Bolalarning psixologik tayyorligi nima?

Psixologik tayyorlik, o‘quvchilar uchun ta'lim jarayonida ishtirok etish uchun zarur bo‘lgan ruhiy va hissiy holatni anglatadi. Bu holat bola o‘qishga kirayotganida ularning o‘z-o‘zini anglash, diqqatni jamlash, yangi ma'lumotlarni qabul qilish va ularga moslashish qobiliyatlarini o‘z ichiga oladi. Boshlang‘ich ta’lim yoshida bolalarning psixologik tayyorligini oshirish uchun quyidagi omillarga e'tibor qaratish muhim:

Motivatsiya: Bolalarning o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi va ishtiyoqi kuchli bo‘lishi kerak. Darslarni o‘yin va ijodiy faoliyatlar bilan boyitish bu motivatsiyani oshiradi.

Diqqat va xotira: Ta’lim jarayonida o‘quvchilarning diqqatni bir joyga jamlay olish va materiallarni eslab qolish qobiliyatlari muhim. Shu maqsadda darslar o‘quvchilarning yoshiga mos, qisqa vaqt davomida o‘tishi kerak.

Hissiy holatni boshqarish: Bolalar uchun o‘qituvchi va tengdoshlar bilan muloqotda hissiyotlarini ifoda qilish va boshqarishni o‘rgatish zarur. Bu ularni stress holatiga qarshi immunitetli qiladi va o‘zini tutish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

2. Emotsional qo‘llab-quvvatlash nima uchun zarur?

Bolalar boshlang‘ich sinfda o‘qishni boshlaganda, yangi muhitga moslashish, o‘z tengdoshlar bilan muloqot o‘rnatish va yangi ma’lumotlarni o‘zlashtirish ular uchun qiyin kechishi mumkin. Shuning uchun o‘quvchilar o‘zlarini xavfsiz va qulay his qiladigan dars muhitiga muhtoj. Emotsional qo‘llab-quvvatlashning o‘quvchilarga bo‘lgan foydalari quyidagilar:

Stress va qo‘rquvni kamaytiradi: O‘quvchilar o‘qituvchi va tengdoshlar tomonidan qo‘llab-quvvatlanganda, ular darslarga qiziqish bilan kirishadi va o‘zlariga ishonch hosil qiladi.

O‘z-o‘zini hurmat qilishni oshiradi: Emotsional qo‘llab-quvvatlash bolalarning o‘zlariga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi. O‘z-o‘zini hurmat qilish yuqori bo‘lgan o‘quvchilar ta’limda yuqori natijalarga erishishga moyil bo‘ladilar.

Moslashuv qobiliyatini rivojlantiradi: Maktab muhitida qo‘llab-quvvatlangan bolalar yangi vaziyatlarga tezroq moslasha oladi va bu moslashuv kelajakdagi turli ijtimoiy vaziyatlarga tayyorlanishiga yordam beradi.

3. Psixologik tayyorlash va emotsional qo‘llab-quvvatlashni qanday amalga oshirish mumkin?

Boshlang‘ich ta’limda psixologik va emotsional qo‘llab-quvvatlashni amalga oshirish uchun quyidagi yondashuvlarni qo‘llash mumkin:

a) Individual yondashuv. Har bir bolaning psixologik rivojlanish darajasi va ehtiyojlari farq qiladi. Shuning uchun o‘qituvchi har bir o‘quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olib, unga alohida yondashishi zarur. Masalan, uyatchan o‘quvchilarni ishtirokga jalb qilish uchun

rag‘batlantirish, diqqatni jamlay olmaydigan bolalarga esa qisqa tanaffuslar berish samarali usul bo‘lishi mumkin.

b) O‘yin va ijodiy faoliyatlar. Bolalar o‘yin orqali tezroq o‘rganadi va o‘zlarini ifoda etadi. O‘quvchilarni o‘yinlar, ijodiy topshiriqlar, teatr ko‘rinishlari va rasm chizish kabi faoliyatlar orqali ta'lim jarayoniga jalb qilish, ularning emotsional holatini yaxshilaydi va bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi.

C) Stressni kamaytirish texnikalari. O‘quvchilarga stress va tashvishlarni boshqarish texnikalarini o‘rgatish ham psixologik tayyorgarlikning muhim qismi sanaladi. Masalan, chuqur nafas olish mashqlari, vizualizatsiya, va qisqa tanaffuslar orqali diqqatni qayta tiklash usullari bolalarga stressni yengishda yordam beradi.

d) Psixologlar va maslahatchi mutaxassislar qo‘llab-quvvatlashi

Maktablar psixologik xizmatni tashkil etishi va bolalar bilan ishlash uchun maxsus psixologlarni jalb qilishi kerak. Psixologlar o‘quvchilarning emotsional muammolarini o‘z vaqtida aniqlash va kerakli yordamni ko‘rsatishda muhim rol o‘ynaydi. Ular bilan o‘tkaziladigan psixologik treninglar o‘quvchilarning ijtimoiy muloqot va hissiy boshqaruv ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

4. O‘qituvchilarning rolini mustahkamlash. O‘qituvchilarning psixologik bilim va ko‘nikmalarini oshirish o‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlashda katta ahamiyatga ega. O‘qituvchilarga stress boshqaruvi, bolalarning emotsional ehtiyojlarini aniqlash va ularga yordam berish bo‘yicha treninglar o‘tkazish foydali bo‘ladi. O‘qituvchilar o‘zlarini emotsional qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha maxsus bilimlarga ega deb his qilsalar, ular bolalarga yordam berishda o‘zlarini ishonchli va samarali tutadilar.

Xulosa. Boshlang‘ich ta’limda psixologik tayyorlash va emotsional qo‘llab-quvvatlash o‘quvchilarning nafaqat ta'limdagi muvaffaqiyatlari uchun, balki ularning kelgusidagi ruhiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun ham zarur. Bu yondashuvlar orqali maktablarda qulay va ishonchli ta'lim muhiti yaratiladi, o‘quvchilar o‘zlarini xavfsiz va tushungan holda his qiladilar. Shu sababli, psixologik va emotsional qo‘llab-quvvatlash tizimini ta’lim dasturiga kiritish, ularni qo‘llash uchun zaruriy resurslarni yaratish boshlang‘ich ta'lim tizimini yanada yaxshilash va bolalarning kelajagiga katta hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G’oziyev E. Umumiy pedagogika. Yangi asr avlodi (2010).
2. Davlatshin M. Umumiy psixologiya. TDPU.
3. R.A.mavlonova, N.h.Rahmonqulova “Boshlang‘ich ta’limning integratsiyalashgan pedagogikasi”
4. O‘rinova, “Boshlang‘ich ta’lim samaradorligini oshirishda ilg‘or texnologiyalardan foydalanish”
5. R.Mavlonova “Boshlang‘ich ta’limda pedagogika, innovatsiya, integratsiya”